

Ηλεκτρονικό περιοδικό της
Ιεράς Μητροπόλεως
Κυρηνείας

ΕΛΕΝΗ ΛΙΝΤΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΙΣ ΘΕΟΣ ΜΕΓΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΤΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΑΓΕΙΑ ΣΤΟ ΘΑΥΜΑ ΩΣ
ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ 11

2021

Ελένη Λιντζαροπούλου*

ΤΙΣ ΘΕΟΣ ΜΕΓΑΣ¹

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΤΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΑΓΕΙΑ ΣΤΟ ΘΑΥΜΑ ΩΣ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Abstract: Human beings communicate with the utterly transcendent God because He reveals Himself to them. Therefore, there are phenomena which are not perceived by the believer as accidental events, but as acts of the presence of God in human history and in the world, which reveal a reality beyond them, that is, they point to the Active God. Certain phenomena also become symbols that enable the human mind to reach beyond its limits. Humans are not alone, there is Someone—not something—with Whom they freely converse through faith. However, there is always a danger that this experience is reduced to an enslavement of the mind, to superstition and magic. In this article—in light of the current Covid-19 pandemic—I wished to look at cases of such decline and deviation. Incidents of mass consumption of news about miracles and also of positions that attempt to interpret extraordinary facts—real or not—which are related to the presence and involvement of God in the world.

Keywords: Revelation; Miracles; Magic; Superstition; Faith; Deviations; Covid-19.

A. Εισαγωγή

Προφητεύουμε εκ των υστέρων /

Αυτό θα πει άγνοια εκ βαθέων²

Ο άνθρωπος επι-κοινωνεί με τον απολύτως υπερβατικό Θεό, επειδή Εκείνος του αυτοαποκαλύπτεται. Αποκαλύφθηκε ο Θεός στον άνθρωπο μέσα «στην Ιστορία. Και

* ΒΑ Θεολογίας (ΕΚΠΑ), ΜΑ Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία (ΕΑΠ), Υποψήφια Διδάκτωρ Θεολογίας (ΕΚΠΑ), Ποιήτρια.

¹ Ψαλμ. 76: 13-14

² Ελένη Λιντζαροπούλου, *Προφητικόν*, ανέκδοτη ποιητική σύνθεση.

μας αποκαλύφθηκε ακριβώς για να τον γνωρίσουμε και να μας κάνει φίλους»,³ όπως δηλώνεται στην *Προς Εβραίους Επιστολή*.⁴ Ως εκ τούτου υπάρχουν φαινόμενα που δεν εκλαμβάνονται από τον πιστό ως τυχαία γεγονότα της ζωής του, αλλά ως ενεργήματα της παρουσίας του Θεού στην Ιστορία και τον κόσμο, τα οποία φανερώνουν μίαν πέραν αυτών πραγματικότητα, δηλαδή ανάγουν στον Ενεργούντα.⁵ Τα φαινόμενα αυτά είναι και σύμβολα, δηλαδή αναγνωριστικά σημεία μιας κρυμμένης πραγματικότητας,⁶ αυτής του υπερβατικού, τα οποία διανοίγουν τον άνθρωπο πέραν των ορίων της κοσμικής μοναξιάς του. Κάπου έξω από αυτόν υπάρχει Κάποιος —και όχι κάτι— με τον Οποίον ο άνθρωπος συνομιλεί ελεύθερα δια της πίστεως.

Ωστόσο παραμονεύει πάντα ο κίνδυνος να εκπέσει αυτή η θεώρηση σε δεισιδαιμονία και μαγεία.⁷ Τότε τα φαινόμενα γίνονται τρόμος και η πίστη εκφυλίζεται στο προηγούμενό της μυθικό και μαγικό κοσμοείδωλο, αγνοώντας ότι ο Χριστιανισμός ευαγγελίζεται, μέσα από τον σταυρικό θάνατο και την ανάσταση του Ιησού Χριστού, την ελευθερία του ανθρώπου από τη φοβέρα των κοσμικών δυνάμεων και των νομικίστικων αντιλήψεων.⁸

Ο Ρούντολφ Όττο, στη διερεύνηση του ορθολογικού και του ανορθολογικού κατηγορίες —στις οποίες εμπίπτει και η έννοια του θαύματος— περιγράφει την εξελικτική πορεία της αντίληψης του ανθρώπου περί του ιερού λέγοντας πως το αρχικόν δαιμόνιον γίνεται θείον, ο φόβος γίνεται κατάνυξη, η φρίκη γίνεται ιερός

³ Κωνσταντίνος Αγόρας, *Ο Χριστός και η πολυμορφική εικόνα Του, θεμελιώδης εκκλησιολογία από το Facebook*, Εκδόσεις Αρμός, Αθήνα 2018, σ. 175.

⁴ *Εβρ.* 1, 1-2 «Πολεμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἑσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν».

⁵ Κωνσταντίνος Παπαπέτρου, *Η ουσία της θεολογίας, συστηματική μελέτη επί ενός πατερικού ερμηνευτικού έργου*, χ.ε., Αθήνα 1970, σ. 176.

⁶ Νικόλαος Ματσούκας, *Δογματική και συμβολική θεολογία*, τ. Β', Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 38.

⁷ Παπαπέτρου, *Η ουσία της θεολογίας*, ό.π., σ. 176.

⁸ *Γαλ.* 2, 16-20 «εἰδότες δὲ ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν ἐπιστεῦσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως Χριστοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου, διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σὰρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ εὐρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοὶ, ἄρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἂ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἑμαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα Θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ».

τρόμος, ενώ τα διασκορπισμένα και συγκεχυμένα παλλόμενα συναισθήματα γίνονται βαθμιαία θρησκεία.⁹

Στην παρούσα μελέτη μας —υπό το πρίσμα της επικαιρότητας του κορωνοϊού— διερευνάται η θεολογική αντίληψη για τα θαύματα, εξετάζονται ζητήματα πιθανής έκπτωσης και διολίσθησης στη δεισιδαιμονία και τη μαγεία, καθώς και μαζικής κατανάλωσης ειδήσεων περί θαυμάτων. Επίσης, διερευνώνται αντιλήψεις που αποπειρώνται να ερμηνεύσουν εξαιρετικά γεγονότα —πραγματικά ή μη— τα οποία σχετίζονται με την παρουσία και την παρέμβαση του Θεού στον κόσμο.¹⁰

B. Δίψα για Χριστό ή δίψα για θαύματα;

Σε άνδρους καιρούς και μοναχικούς, στις δυσκολίες της αρρώστιας και της αγωνίας, βαλλόμενοι από τη βοή αντικρουόμενων ειδήσεων και θέσεων —έκκλητικοί και συγχυσμένοι— οι Χριστιανοί, στρεφόμεστε άλλος στην προσωπική του πίστη, άλλος στην ανίχνευση των εκκλησιαστικών θέσεων, άλλος στην καθοδήγηση του πνευματικού του, αναζητώντας την αλήθεια ή ακόμη και απλώς αναζητώντας διέξοδο από πρωτόγνωρες και έκτακτες καταστάσεις. Έτσι, η πολυγλωσσία και η διγλωσσία της θεσμικής Εκκλησίας,¹¹ της ιεραρχίας,¹² θεολόγων, θεολογούντων, αλλά και απλώς μελών της Εκκλησίας, τα οποία σχετίζονται με τη δημοσιότητα, αφήνουν χώρο να ανθίσει η κατανάλωση μιας εκλαϊκευμένης χριστιανικότητας, αποπνευματικοποιημένης, εκκοσμικευμένης και όλως μαγικής, ενώ «σε μεγάλη μερίδα του λαού μας επικρατούν προλήψεις, ακόμη και δεισιδαιμονίες, ασυμβίβαστες με την ορθόδοξη πίστη μας».¹³ Βεβαίως, αιτία αυτής της άνθισης δεν είναι μόνον η ασάφεια των θέσεων, ούτε και είναι ένα φαινόμενο του παρόντος. Σχεδόν πάντα ήταν ευκολότερο να φυτρώσουν τα ζιζάνια, παρά να βλαστήσουν τα ωφέλιμα φυτά.

⁹ Ρούντολφ Όττο, *Το Ιερόν – για το ανορθολογικόν στην ιδέα της θεότητας και την σχέση του με το ορθολογικόν*, μτφρ.: Ελένη Λαδιά, Αρμός, Αθήνα 2019, σ. 23, 175.

¹⁰ Σημαντική διευκρίνιση: Παρότι η πρόθεσή μας δεν έχει δημοσιογραφικό χαρακτήρα ούτε φιλοδοξίες συστηματικής καταγραφής και αποτύπωσης των εν λόγω περιστατικών. Αποτελεί απλώς μια (ακόμη) απόπειρα συζήτησης επί ενός διαχρονικού προβλήματος.

¹¹ «Αρχιεπίσκοπος για εμβόλιο: “Να τρέξουμε, όχι απλώς να πάμε”», στο: <https://orthodoxia.info/news/archiepiskopos-emvolio-na-trexoy/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

¹² «Τρίκκης: Το ένα και μοναδικό εμβόλιο ονομάζεται Χριστός», στο: <https://orthodoxia.info/news/trikkis-to-monadiko-emvolio-ono/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

¹³ Ιωάννης Μ. Χατζηφώτης, *Ορθοδοξία και λαϊκές δοξασίες*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997, σ. 13.

Βλέπουμε και στους χρόνους της επί γης παρουσίας του Χριστού, οι Φαρισαίοι ζητούσαν θαύματα.

Οι Φαρισαίοι δεν έμεναν ικανοποιημένοι με τα θαύματα, που έκανε ο Κύριος. Τα εύρισκαν χωρίς πολλή σημασία. Και του ζητούσαν ένα θαύμα με ιδιαίτερη σημασία: ένα —όπως το έλεγαν οι ίδιοι— «σημείον εκ του ουρανού» (*Μάρκ.* 8:1.). Η απαίτησή τους για ένα τέτοιο θαύμα, έκφραση μιας δικής τους αντίληψης για τα σημεία και τα θαύματα, επανελήφθη πολλές φορές. «Η γενεά αυτή σημείον ζητεί» (*Μάρκ.* 8:12.), μας πληροφορεί ο Κύριος. Την ίδια απαίτηση με τους Φαρισαίους είχαν και οι Σαδδουκαίοι· παρ' όλο που το πιστεύω τους διέφερε τόσο πολύ από το πιστεύω των Φαρισαίων.¹⁴

Στην επανάληψη αυτής της τρικυμίας έχει συμβάλει κατά πολύ και η άμεση πρόσβαση καθενός στη δημοσιότητα, η διάδοση «από πληκτρολόγιο σε πληκτρολόγιο και από οθόνη σε οθόνη», με ταχύτητα αστραπής, αληθών ή ψευδών ειδήσεων και απόψεων και η διόγκωση των πιο ελκυστικών από αυτές προς άγγραν αναγνωστών.¹⁵ Οι τίτλοι των δημοσιευμάτων θελκτικοί, προσκαλούν-προκαλούν τον αναγνώστη, κάνοντας χρήση του συναισθήματος, του στοιχείου του εντυπωσιασμού, των περιγραφών θαυμάτων και παράδοξων συμβάντων, εξασφαλίζοντας, βεβαίως, μεγάλη επισκεψιμότητα και δημοφιλία.¹⁶ Και τί πιο γοητευτικό και θελκτικό —ειδικά στα δύσκολα— από ένα έτοιμο προς κατανάλωση θαύμα.

Ανάμεσα στις χιλιάδες των δημοσιευμάτων, τα οποία καλούμαστε να αξιολογήσουμε, να πιστέψουμε ή να απορρίψουμε διαβάζουμε ότι μύρο αναβλύζει θαυματουργικά από διάφορες εικόνες και σε πολλές περιπτώσεις,¹⁷ ιάσεις και

¹⁴ Ιγνάτιος Μπριαντιανίνωφ (Επ. Σταυρουπόλεως), *Θαύματα και σημεία*, μτφρ.: Μελέτιος, Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης, Ιερά Μητρόπολη Νικοπόλεως, Πρέβεζα 2000, σ. 9.

¹⁵ Eva, Halabi, Σάρα Μοναχή, *Η χρήση του διαδικτύου στην ποιμαντική πράξη της εκκλησίας*, Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ), Θεσσαλονίκη 2012, σ. 79.

¹⁶ Κωνσταντίνος Τοπάλης, *Ο λόγος του Θεού στην ψηφιακή εποχή, Μια νέα πρόκληση για την Ορθόδοξη Επικοινωνιακή Θεολογία, Ψηφιακή επανάσταση και Ορθόδοξη θεώρηση*, Αδημοσίευτη διπλωματική εργασία, Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Αθήνα 2019, σ. 47.

¹⁷ «Μύρο σε χρώμα αίματος ανάβλυσε η εικόνα της Παναγίας “Απαλύνουσα τας Σκληράς Καρδίας” στη Μόσχα», στο: <https://www.ekklisiaonline.gr/nea/myro-se-chroma-ematos-anavlyse-i-ikona-tis-panagias-apalynousa-tas-skliras-kardias-sti-moscha/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021]. «Εκκλησία Λυκαβηττού: Στάζει μύρο ο Τίμιος Σταυρός στο Παρεκκλήσι του Αγίου Ιούδα Θαδδαίου», στο: <https://www.ekklisiaonline.gr/nea/ekklisia-lykavittou-stazi-myro-o-timios-stavros-sto-parekkli-stou-agiou-iouda-thaddeou/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021]. «ΕΚΤΑΚΤΟ: Μύρο κατακόκκινο με φοβερή ευωδία στην εικόνα του Αγίου Φανουρίου στην Εκκλησία του Λυκαβηττού (ΦΩΤΟ)», στο: <https://www.ekklisiaonline.gr/nea/ektakto-myro-katakkoniko-me-foveri-evodia-stin-ikona-tou-agiou-fanouriou-stin-ekklisia-tou-lykavittou-foto/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

εξαγωγές δαιμονίων συμβαίνουν δημόσια,¹⁸ εικόνες δακρύζουν, στέλνοντας μηνύματα σχετικά με τον κορωνοϊό ή και επειδή «θα πάρουμε πίσω την Πόλη»,¹⁹ σταυρός, ο οποίος έφτασε θαυματουργικά στα χέρια ιερέως,²⁰ θεραπεύει σε προγραμματισμένες συνάξεις,²¹ χιλιαστικές, αντισημιτικές και εθνικιστικές δοξασίες διασπείρουν τον φόβο για κάποιο υποτιθέμενο «τέλος του κόσμου»,²² συντηρώντας ιδέες, οι οποίες μπορεί να παραπλανούν και να θέτουν σε κίνδυνο τους πιστούς. Μάλιστα σχετικά με τις εξαγωγές δαιμονίων μπορεί κανείς να συναντήσει πλείστα μαγνητοσκοπημένα στιγμιότυπα, τα οποία κυκλοφορούν στο διαδίκτυο, παρότι είναι σαφώς αντίθετη με τη δημόσια έκθεση των ασθενούντων η αγαπητική στάση τόσο των αγίων, όσο και των διακριτικών ιερέων.²³ Ο άγιος Παΐσιος σχολιάζει χαρακτηριστικά:

Μερικοί ιερείς μαζεύουν και αυτούς που έχουν δαιμόνιο και άλλους που έχουν κάποια αρρώστια και τους διαβάζουν όλους μαζί εξορκισμούς. Ένας είχε πάρκινσον και του διάβαζαν εξορκισμούς [...] Να έχη ο άλλος τον πόνο του και να του λένε πως έχει δαιμόνιο, να του διαβάζουν εξορκισμούς, έξελθε, ακάθαρτον πνεύμα..., και να γίνεται ρεζίλι και στον κόσμο! Δεν κάνει! Πόσα παιδιά που τα θεωρούν δαιμονισμένα, δεν έχουν δαιμόνιο!²⁴

Παραμένει, ωστόσο, διαδεδομένη η συντήρηση μαγικών πρακτικών, όπως η τοποθέτηση εσφουράχων κάτω από την Αγία Τράπεζα για την επιστροφή χαμένων προσώπων ή η χρήση της «αγίας ζέσης», του θερμασμένου ύδατος με το οποίο παρασκευάζεται η Θεία Κοινωνία για «το ζέσταμα των σχέσεων του ζευγαριού».²⁵ Δεν είναι σπάνια επίσης φαινόμενα «περιφοράς» υποτιθέμενων ή και αληθινών θαυμάτων με τη δημιουργία και την αναπαραγωγή χιλιάδων δημοσιευμάτων, η

¹⁸ «Εξορκισμός από τον π. Σάββα Αχιλλέως», στο: <https://www.youtube.com/watch?v=LcbtcJsk9Vk> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

¹⁹ «Κάτι μεγάλο έρχεται - Δακρύζουν πάλι οι εικόνες - τέλη 2019 μέχρι Οκτώβρη 2020», στο: https://www.youtube.com/watch?v=yZ_s0Fmdmtc [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

²⁰ «Η ιστορία του Σταυρού των Αγίων Ισιδώρων και η επίσκεψη του Αγίου Φωτός», στο: <https://www.youtube.com/watch?v=Z-Yg9413c4I> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

²¹ «Άγιοι Ισιδωροι Λυκαβηττού: Ο Σταυρός, τα χιλιάδες θαύματα και ο Άγιος Πορφύριος», στο: <http://aegeanews.gr/news/ekklisia/408913/agioi-isidoroi-lykavittou-stavros-chiliades-thavmata-kai-agios-porfyrios/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

²² «Πόλεμοι, σεισμοί, λοιμοί και καταποντισμοί...», στο: https://www.youtube.com/watch?v=LhcShtT_mgQ [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

²³ «Μπορεί ο καθένας να διαβάσει την ευχή του εξορκισμού;», στο: <https://www.dogma.gr/diafora/mporei-o-kathenas-na-diavasei-efchi-gia-exorkismo/49588/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

²⁴ Παΐσιος Αγιορείτης, *Λόγοι Γ', Πνευματική αφύπνιση*, Ιερόν Ησυχαστήριο «Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος», Σουρωτή Θεσσαλονίκη 2011, σ. 204-208.

²⁵ Ο.π.

εμπορία —πολλές φορές— της φήμης ιερών αντικειμένων, η —υποτιμητική κατά την άποψή μου— υποδοχή αγίων λειψάνων «με τιμές αρχηγού κράτους»,²⁶ τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε ενός είδους διασυρμό και σίγουρα αποτελούν προσβολή στα αληθή γεγονότα, στον Ίδιο τον Θεό, αλλά και στο μυστήριο της Εκκλησίας.

Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, με την έλευση του κορωνοϊού και την αυστηροποίηση των μέτρων, αναπτύσσεται —και πάλι— μια επικίνδυνη και ορμητική φανατική επίθεση από μέλη προς μέλη της Εκκλησίας και όχι μόνον. Ειδικά στο ζήτημα της αντιμετώπισης της διάδοσης του ιού Covid-19 φαίνεται να δαιμονοποιήθηκαν τόσο η χρήση της μάσκας²⁷ όσο και ζητήματα απλής υγιεινής, όπως το αν κολλάει η νόσος εντός των Ιερών Ναών²⁸ ή, ακόμη χειρότερα, αν μεταδίδεται ο ιός με το σάλιο και το «κοχλιάριο», το κουταλάκι, δηλαδή της Κοινωνίας.

Πλείστα ζητήματα μεταβλήθηκαν σε δογματικές διαμάχες ή απλές δηλώσεις και συζητήσεις ανάμεσα σε πρόσωπα, που είτε δεν διαθέτουν θεολογική επάρκεια, είτε ταμπουρώνονται πίσω από μια κακώς νοούμενη παράδοση, ταυτίζοντας τον τρόπο (τη διαδικασία δηλαδή) μετάδοσης της Θείας Ευχαριστίας με το Ίδιο το Σώμα και Το Αίμα του Χριστού. Όλα αυτά οδήγησαν σε συγκρούσεις και αμφιβολίες τους πιστούς, χωρίς ωστόσο να λείπουν και φωνές που προσπαθούν να εξετάσουν το θέμα με ψυχραιμία και γνώση.²⁹ Σταδιακά η Διαρκής Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος εκφράστηκε με πιο σαφείς θέσεις για το ζήτημα, τονίζοντας δια του εκπροσώπου της ότι: «η εκκλησία είναι ο χώρος, όπου ο θάνατος νικιέται από τη ζωή και αυτό γίνεται με τη Θεία Κοινωνία, γιατί χωρίς τη Θεία Κοινωνία δεν υπάρχει

²⁶ «Η Αθήνα υποδέχθηκε τα ιερά λείψανα της Αγίας Βαρβάρας με τιμές αρχηγού κράτους», στο: <https://www.iefimerida.gr/news/205786/i-athina-ypodehthike-ta-iera-leipsana-tis-agias-varvaras-me-times-arhigoy-kratoys> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

²⁷ «Απίστευτο παραλήρημα ιερέα: “Όποιος φοράει μάσκα ή έχει κάνει εμβόλιο, δεν θα μπει στην εκκλησία”», στο: <https://www.tanea.gr/2021/05/05/greece/apisteyto-paralirima-ierea-opoios-foraei-mask-a-i-exei-kanei-emvolio-den-tha-mpei-stin-ekklisia/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

²⁸ «“Παγκόσμια δικτατορία αντίχριστου” απαντά ο ιερέας για την πίστη με τη μάσκα», στο: <https://www.ethnos.gr/greece/article/117267/pagkosmiadiktatoriaantixristoyapantaoiereasgiathnpisthmethmaska> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

²⁹ π. Bohdan Hladio, Κοινωνία ή μόνο «Κοινό κουτάλι», στο: <https://publicorthodoxy.org/el/2020/12/11/8159/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

Εκκλησία. Για να αλλάξει ο τρόπος που λαμβάνεται —με το ίδιο κουταλάκι από πιστό σε πιστό— θα πρέπει να το αποφασίσει η Ορθοδοξία ολόκληρη».³⁰

Ως απαραίτητος, φρονούμε, σχολιασμός παρατίθεται εδώ εκτεταμένο απόσπασμα από κείμενο του Μητροπολίτου Αργολίδος Νεκταρίου με τον εύγλωττο τίτλο: «Η γη είναι τετράγωνη».

Κυκλοφόρησαν αμέτρητα κείμενα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δυστυχώς με τους περισσότερους συντάκτες να παραμένουν στο σκοτάδι της ανωνυμίας. [...] Αφήνω δε τη «διδασκαλία, τις παραινέσεις, τις οδηγίες» λαϊκών μελών της εκκλησίας προς τη Σύνοδο, τους επισκόπους, τους κληρικούς. Άνθρωποι που δεν έχουν ανοίξει ούτε την Αγία Γραφή και η μόνη «πνευματική» τροφή τους είναι τα χαμηλού επιπέδου θρησκευτικά περιοδικά και εφημερίδες, έχουν την απαίτηση από κατηχούμενοι να γίνουν κατηχητές, από μαθητές να γίνουν δάσκαλοι. Το είχε επισημάνει 1700 χρόνια πριν ο Μ. Βασίλειος, όταν έβλεπε τον οικοδόμο, τον μανάβη και τον μπακάλη της εποχής του να «θεολογούν» πάνω σε δύσκολα θεολογικά θέματα, όπως το δόγμα της Αγίας Τριάδος. [...] Το ερώτημα του φίλου και συνασκητού του, αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου είναι και σήμερα εξαιρετικά επίκαιρο και το απευθύνω σε όλους τους αργόσχολους «θεολογούντες» του internet, που θέλουν στανικά να επιβάλουν τις απόψεις τους: «Τί στρατηγεῖν ἐπιχειρεῖς, ἐνταγμένους ἐν στρατιώταις;»

Πώς να το κάνουμε αδελφοί μου; Οι αγνοούντες χρειάζονται διδασκαλία. Όχι προβιβασμό στη θέση του δασκάλου. [...]

(Παρεμπιπτόντως, θα ήθελα να αναφερθώ στον σύγχρονο άγιο των ημερών μας Εφραίμ τον Κατουνακιώτη. Μπορούσε να σου μιλάει ώρες για πνευματικά θέματα, την προσευχή, την υπακοή κ.λ.π. Όταν όμως του έθετες θεολογικά θέματα, σταματούσε. «Παιδί μου, εγώ δεν είμαι θεολόγος. Δεν μπορώ να δογματίσω, μήπως πέσω και σε κανένα δογματικό λάθος. Πήγαινε στον π. Γεώργιο Καψάνη, στον π. Αιμιλιανό. Αυτοί είναι θεολόγοι και ξέρουν!» Αυτή είναι η στάση των αγίων. Η αγία ταπεινώση και η αυτογνωσία, η επίγνωση των ορίων...)³¹

³⁰ «Αθηνάγορας για Θεία Κοινωνία: “Οποιος θέλει έρχεται” – Δεν αλλάζει ο τρόπος που λαμβάνεται», στο: <https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/kinonia/athinagoras-gia-theia-koinonia-opoios-thelei-erchetai-den-allazei-o-tropos-poy-lamvanetai-video/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

³¹ «Η Γη είναι τετράγωνη!», στο: <https://orthodoxia.info/news/%CE%B7-%CE%B3%CE%B7-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B5%CF%84%CF%81%CE%AC%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%B7/> [πρόσβ.: 20 Δεκ. 2021].

Γ. *Ἐπειδὴ καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι*³²

Ἡ πίστη μας βεβαίως καὶ ἐλπίζει καὶ πιστεύει στὴ θαυματουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὡς ἐκ τούτου προσλαμβάνει καὶ ἐντάσσει τὸ θαῦμα στὸ πλαίσιο τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι δηλαδὴ τὸ θαῦμα μιὰ παραβίαση τῶν φυσικῶν νόμων, μιὰ σύγκρουση μετὰ τὴ φυσικὴ νομοτέλεια ἢ μιὰ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἀντίθετη πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι οἱ νόμοι καὶ οἱ ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ ἀποτελοῦν θαύματα, σημεία φανέρωσης τῆς θείας δόξας: «Ἡ ἴδια ἡ ἱστορία καὶ ἡ ζωὴ εἶναι θαύμα. Γι' αὐτὸ ἡ βιβλικὴ ἱστορία δὲν ξεχωρίζει διόλου τὰ κοινὰ ἀπὸ τὰ θαυμαστά γεγονότα».³³

Ἀπὸ τὴν *Παλαιὰ Διαθήκη* ἀκόμη ὁ ἀνθρώπος, ναι μὲν συγκλονίζεται μπροστὰ σὲ φαινόμενα δυσερμήνευτα γιὰ τὰ δεδομένα τῆς λογικῆς του, ὅμως οἱ θεοφάνειες, τὰ «σημεῖα καὶ τὰ τέρατα», τὰ ὁποῖα ποιεῖ ὁ Θεός, δὲν εἶναι ἀτομοκεντρικά, ἀφοροῦν σὲ ολόκληρο τὸν λαὸ Του. Ἐτσι, τὸ δέος, τὸ θαῦμα, τὸ σημείον ἐξ οὐρανοῦ γίνονται κοινὴ βιωματικὴ ἐμπειρία γιὰ ὅλη τὴν κοινότητα.³⁴

Βεβαίως ἡ ἐννοία τοῦ φόβου φαίνεται νὰ εἶναι συνδεδεμένη μετὰ τὴν πίστη ὡς κανόνας ζωῆς, δηλαδὴ μετὰ τὴν υπακοή καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν Θεό. Ὡστόσο τὸ «Μὴ φοβού» εἶναι μιὰ φράση ποὺ συνοδεύει τὸν ἀνθρώπο καὶ τὸν πιστὸ λαὸ ἀπὸ τὶς πρώτες ἀποκαλυπτικὲς ἐκδηλώσεις Του,³⁵ τὸ ἴδιο πράττει καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγοντας στοὺς μαθητὲς νὰ μὴ φοβηθοῦν. Τοὺς προτρέπει μάλιστα νὰ ἔχουν θάρρος μπροστὰ στὸ θαῦμα τῆς βάδισης Του ἐπὶ τοῦ ὕδατος.³⁶

Ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ Ἐκκλησία Του, εἴμαστε ἀνοικτοὶ στὸ θαῦμα ἐκ τῆς πίστεως μας καὶ ὄχι ἀπὸ φόβο ἢ γιὰ νὰ θαμπωθοῦμε καὶ νὰ πιστέψουμε. Ἀναγνωρίζουμε τὴν ἀγιότητα, σεβόμαστε τὰ ἱερά λείψανα τὰ ὁποῖα μας μιλοῦν γιὰ τὴ δόξα Θεοῦ καὶ τὴν ἐπερχόμενη Βασιλεία καὶ ἐναποθέτουμε τὶς ἐλπίδες μας στὸν Σωτῆρα Χριστὸ καὶ στὶς πρεσβείες τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων Του.³⁷

³² *Α' Κορ.* 1: 22.

³³ Ματσούκας, *Δογματικὴ καὶ συμβολικὴ θεολογία*, τ. Β', σ. 161, 165.

³⁴ *Εξ.* 20:18. «Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα τὴν φωνὴν καὶ τὰς λαμπάδας καὶ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος καὶ τὸ ὄρος τὸ καπνίζον· φοβηθέντες δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἔστησαν μακρόθεν».

³⁵ *Δευτ.* 10: 12· *Κριτ.* 6: 23.

³⁶ *Μάρκ.* 6: 49- 50: «οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν· πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν καὶ λέγει αὐτοῖς· θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε».

³⁷ Παντελής Πάσχος, *Ἅγιοι οἱ φίλοι τοῦ Θεοῦ. Εἰσαγωγή στὴν ἀγιολογία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Ἀρμός, Ἀθήνα 1996, σ. 85.

Τιμούμε βεβαίως οι Χριστιανοί τα πρόσωπα που η κοινή εκκλησιαστική συνείδηση κλήρου και λαού αναγνωρίζει ως Άγια ωστόσο, φαίνεται από την ιστορία ότι αυτή η «κοινή εκκλησιαστική συνείδηση» δεν εκβιάζεται ούτε και ακολουθεί τις αποφάσεις της ιεραρχίας ή του λαού ξεχωριστά. Θυμίζουμε μίαν περίπτωση την οποίαν μνημονεύει ο Παντελής Πάσχος:

Κατά τα γεγονότα τα οποία προηγήθηκαν της δολοφονίας της φιλοσόφου Υπατίας, ο μοναχός Αμμώνιος πέταξε μια πέτρα στον έπαρχο Ορέστη υπερασπιζόμενος τις θέσεις των Χριστιανών και τον επίσκοπό τους Άγιο Κύριλλο Αλεξανδρείας. Ο μοναχός συνελήφθη και πέθανε βασανιζόμενος. Στη συνέχεια, ο Επίσκοπος προσπάθησε να ονομάσει μάρτυρα τον μοναχό, «αλλά οι σωφρονούντες, καίπερ χριστιανοί όντες, ουκ απεδέχοντο την περί τούτου σπουδήν του Κυρίλλου».³⁸

Η ύπαρξη «ψευδομαρτύρων» ήταν φαινόμενο τόσο της περιόδου των διωγμών όσο και μεταγενέστερο και πάντοτε για την αντιμετώπισή του υπήρξε η ανάγκη παρέμβασης της εκκλησιαστικής ιεραρχίας, ώστε να φανούν οι περιπτώσεις «δαιμονικού πειρασμού» προσώπων, τα οποία έρχονται αυτόκλητα εις το μαρτύριο «παραβιασάμενα εαυτόν τε και τινάς προσελθείν εκόντες» και όχι, βεβαίως, από κάποια εσωτερική ανάγκη μαρτυρίου και μαρτυρίας.³⁹ Διαφαίνεται, δηλαδή, ότι οι προσπάθειες χειραγώγησης και παραπλάνησης της συνείδησης του εκκλησιαστικού πληρώματος —και του Ίδιου του Θεού ενίοτε— δεν σπανίζουν.

«Αναφέρεται η περίπτωση του δήθεν νεομάρτυρος Παντελεήμονος από τις Σπέτσες για τον οποίον εκδόθηκε δύο φορές και ακολουθία (1865 και 1892), γραμμένη από τον Ιάκωβο μοναχό Νεασκηνιώτη και στηριγμένη σε φανταστικές μυθοπλασίες του Νέου Μαρτυρολογίου του Δουκάκη».⁴⁰ Μάλιστα αλιεύεται στο διαδίκτυο πολύ πρόσφατο δημοσίευμα⁴¹ το οποίο αφορά στην ανέγερση του Ιερού Ναού του Αγίου Παντελεήμονος Αχαρνών και τη συνδέει με την υπόθεση του δήθεν νεομάρτυρα και την προσπάθεια της μητέρας του Άννας Παντελή Δούσα, η οποία, αφού φόρεσε τα καλογερικά ρούχα και άλλαξε το όνομά της σε Ευπραξία, «εξέθαψε

³⁸ Ο.π., σσ. 124-125.

³⁹ Ο.π., σ. 126.

⁴⁰ Ο.π., σ. 125.

⁴¹ «Συγκλονιστική ιστορία. Πότε και πώς ιδρύθηκε ο άγιος Παντελεήμων Αχαρνών» (24/11/2021) στο: <https://www.iellada.gr/thriskeia/syglyktonistiki-istoria-pote-kai-pos-idrythike-o-agios-panteleimon-aharnon-0> [πρόσβ.: 12 Δεκ. 2021].

τα οστά του και τα περιήγεν, ως δήθεν αγιάσαντα, κατά το 1859 εις διάφορα μέρη της Ελλάδος».⁴²

Ο επιστήμων στον χώρο της αγιολογίας, ο οποίος μελετά τα συναξάρια των Αγίων,

Με προσοχή, σύνεση, φρόνηση και σταθερή πίστη, πρέπει να διακρίνει τα κατορθώματα και τα θαύματα που γίνονται με την πίστη μας και τη χάρη που μας δίνει ο Θεός, από τα φανταστικά στολίδια των λογοτεχνών και τα, ίσως ευσεβή, μα τόσο άσκοπα (για την Εκκλησία και τους πιστούς) παραγεμίσματα θρύλων και άσχετων παραδόσεων, ή απομιμήσεων παγανιστικών μυθικών διηγήσεων.⁴³

Και η ίδια «η Εκκλησία οφείλει να προστατέψει τα αγαθά Της, τα μυστήριά Της, τα Αγία Της από την εμπορία και την εκμετάλλευση...».⁴⁴ Διότι οι Άγιοί μας θαυματουργούν επικαλούμενοι το όνομα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, έτσι όπως μας διδάσκει η παράδοσή μας και έτσι όπως γνωρίζει η πίστη μας, όχι για κάποιου είδους εντυπωσιασμό, αλλά από αγάπη προς τον άνθρωπο. Αμέτρητα γεγονότα καταγράφονται στα συναξάρια, αμέτρητες ιάσεις, τόσο από τους συγχρόνους και τους παλαιότερους Αγίους και τη Θεοτόκο, όσο, βεβαίως, και από αυτούς που ο Κύριος όρισε να θεραπεύουν ως ιατροί.⁴⁵

Ένα από τα λαμπρότερα παραδείγματα των συγχρόνων μας Αγίων ιατρών είναι και ο Άγιος Λουκάς (ο κατά κόσμον Βαλεντίν Φέλιξοβιτς Βόινο-Γιασενέτσκι), ένας επιστήμονας Άγιος ο οποίος θεράπευε με την προσευχή, την μελέτη και την γνώση. Φέρεται μάλιστα, όπως γράφεται στον βίο του, να είναι ο πρώτος ιατρός χειρουργός (1924), ο οποίος επιχείρησε μεταμόσχευση οργάνου σε άνθρωπο από ζώο.⁴⁶ Ο Άγιος Λουκάς εξελέγη καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Τασκένδης, στην έδρα της τοπογραφικής Ανατομίας και Χειρουργικής το 1920 και ως ιατρός δημοσίευσε σαράντα επιστημονικά έργα και μελέτες, ενώ για την προσφορά του τιμήθηκε με το Βραβείο Στάλιν, μία από τις μεγαλύτερες διακρίσεις της τότε Σοβιετική Ένωσης. Εγχειρίζε μέσα από την πίστη, την αγάπη, μέσα από την συνείδηση ότι εγχειρίζει το σώμα του Κυρίου. Γιατί για τον άγιο Λουκά, ο κάθε ασθενής ήταν ο Εσταυρωμένος

⁴² Πάσχος, *Άγιοι οι φίλοι του Θεού*, σ. 126.

⁴³ Ο.π., σ. 26.

⁴⁴ Ελένη Λιντζαροπούλου, «Με αφορμή την υποδοχή του λειψάνου της Αγίας Βαρβάρας», στο: <http://thefirstfirstlady.blogspot.com/2015/05/blog-post.html> [πρόσβ.: 1 Δεκ. 2021].

⁴⁵ «Άγιοι Ιατροί», στο: https://www.synaxarion.gr/cms/gr/content/iatroi_agioi_prostates.aspx [πρόσβ.: 5 Ιαν. 2022].

⁴⁶ «Μεταμοσχεύσεις οργάνων ζώων στον άνθρωπο – Σύντομη βιοηθική προσέγγιση», στο: https://health4u.gr/nefrologia/metamosxeuseis-organwn-zwnwn-anthrwpou/?fbclid=IwAR3caL_7XOj6rwnnqpXPf9g5oCCLXAKJPCLZIWfJ7uTQD1pBoeb73firgi0 [πρόσβ.: 5 Ιαν. 2022].

Κύριος. Γι' αυτό το σώμα του κάθε ασθενούς είχε ιδιαίτερη ιερότητα για τον άγιο Λουκά. Προσευχόταν πολλές ώρες πριν τις επεμβάσεις. Σκεφτόταν μάλιστα πως θα διαμορφώσει το εγχειρητικό πεδίο και παράλληλα σχεδίαζε τον τρόπο προσπέλασης και τους χρόνους της επέμβασης. Κατόπιν, έπαιρνε το νυστέρι και έκανε την πρώτη τομή.⁴⁷

*Δ. Μακάριοι οί μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες*⁴⁸

Ποιά όμως είναι η ορθή θεολογική προσέγγιση του θαύματος και ποιός είναι ο λόγος που επιτελούνται τα θαύματα από τον Ιησού Χριστό;

Στην *Α' Προς Κορινθίους*⁴⁹ Επιστολή του ο Απόστολος Παύλος επικρίνει τους Ιουδαίους γιατί επιζητούν το θαύμα, απαιτούν το θαύμα για να πιστέψουν στο κήρυγμα του Σταυρού και της Ανάστασης του Χριστού. Ωστόσο, ο Ιωάννης⁵⁰ στο *Ευαγγέλιό* του παρουσιάζει κάποια από τα θαύματα που πραγματοποίησε ο Ιησούς τα οποία και ονομάζει «σημεία». Είναι η μεταβολή του νερού σε κρασί στον γάμο στην Κανά, η θεραπεία του υιού του βασιλικού αξιωματούχου, η θεραπεία του παραλύτου, ο πολλαπλασιασμός των άρτων, ο περίπατος του Ιησού επί της θαλάσσης, η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού και η ανάσταση του Λαζάρου.⁵¹

Βεβαίως ο ίδιος ο ευαγγελιστής αναφέρει και τον λόγο επιτέλεσης των σημείων από τον Ιησού και πως τα προαναφερόμενα θαυμαστά γεγονότα δεν ήταν τα μοναδικά. «Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν

⁴⁷ Δαμασκηνή Μπόγρη, *Κοινωνική και Θεολογική προσέγγιση των ιατρικών θαυμάτων. Μελέτη περίπτωσης: Οι κοινωνικές - θεολογικές επιπτώσεις των ιατρικών θαυμάτων του Αγίου Λουκά Αρχιεπισκόπου Συμφερουπόλεως και Κριμαίας*, Δημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, (ΕΑΠ), Αθήνα 2018, σ. 85.

⁴⁸ *Ιωάν.* 20: 29.

⁴⁹ *Α' Κορ.* 1: 22.

⁵⁰ Εδώ δεχόμαστε ως συγγραφέα του τετάρτου Ευαγγελίου τον μαθητή «ὄν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς», τον Ιωάννη, τον υιό του Ζεβεδαίου και της Σαλώμης και αδελφό του Ιακώβου. Οι όποιες αντιρρήσεις μελετητών και ερευνητών της ΚΔ δεν έχουν λόγο αναφοράς στο παρόν κείμενο.

⁵¹ *Ιωάν.* 2: 1-11· 4: 46-54· 5: 1-18· 6: 1-15. 16-23· 9: 1-41· 11: 1-44.

ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ». ⁵² Εἶναι δηλαδή τα θαυμαστά αυτά γεγονότα δηλωτικά της ταυτότητα του Ἰησοῦ, της θεότητας και της ἄς Του. ⁵³

Ο συγγραφέας του *Ευαγγελίου* επιθυμεί να δείξει, κυρίως στους συμπατριώτες του Ιουδαίους, ότι ο Ἰησούς είναι ο αναμενόμενος Μεσσίας και είναι ο Υἱός του Πατρός και όχι ο Ἰωάννης ο Βαπτιστής ή κάποιος ἄλλος. ⁵⁴ Μάλιστα τα σημεία, αρχόμενα από τη μεταβολή του νερού σε κρασί, είναι δηλωτικά της σχέσης του Γιαχβέ με τον λαό Του. Μιας σχέσης γάμου του Νυμφίου με τη Νύμφη Εκκλησία, σχέση ευχαριστιακή και ανακαινισμένη. ⁵⁵

Αυτή η πρόθεση είναι, κατά έναν τρόπο, και ο οδηγός ανάγνωσης της σημασίας των σημείων. «Το θαύμα (ως κατάπληξη) ποτέ δεν οδηγεί στην πίστη, αλλά η πίστη στο θαύμα ή η δόξα διαμέσου του θαύματος στην πίστη. Όσες φορές ο Χριστός προκλήθηκε για να κάνει θαύμα, μόνο και μόνο για να πειστούν οι άνθρωποι, αρνήθηκε κατηγορηματικά». ⁵⁶ Αυτό γίνεται φανερό και στην αφήγηση του Ματθαίου όταν ο Ἰησούς επιστρέφει στην πατρίδα του και διδάσκει στη Συναγωγή όπου αμφισβητείται από τους Ιουδαίους: «καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν». ⁵⁷

Η πίστη και η παράδοσή μας προσδοκούν και προσεύχονται για το θαύμα, όχι σαν μια έκτακτη κινητοποίηση ανθρωπίνων δυνάμεων, αλλά ως μετοχή στη Βασιλεία του Κυρίου, ως ένδειξη πίστεως, ως πρόγευση Παραδείσου αλλά και αγιότητας. Ο ίδιος ο Ἰησούς υπόσχεται σ' αυτούς που Τον πιστεύουν ότι θα δοθεί η δύναμη να πράξουν όσα και Εκείνος και ακόμη μεγαλύτερα, γιατί Εκείνος φεύγει, αλλά μας αφήνει ἄλλον Παράκλητο να μας παραστέκει και να συνέχει την Εκκλησία Του ⁵⁸ και οι ἅγιοι φίλοι Του, ⁵⁹ οι πιστοί Του οι οποίοι είναι μάρτυρες της θεότητάς Του, αφού ο Ἰησούς είναι ο Γιαχβέ της Παλαιάς Διαθήκης, ⁶⁰ μπορούν να πράξουν παρόμοια έργα θαυμαστά,

⁵² *Ιωάν.* 30: 20-31.

⁵³ Χρήστος Καρακόλης, *Η θεολογική σημασία των θαυμάτων στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο*, Διατριβή επί διδακτορία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη 1996, σ. 5.

⁵⁴ Σάββας Αγουρίδης, *Το Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο, Α' κεφ. 1-12*, Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 176.

⁵⁵ *Ο.π.*, σ. 241-242.

⁵⁶ Ματσούκας, *Δογματική και συμβολική θεολογία*, τ. Β', σ. 161-162.

⁵⁷ *Ματθ.* 13: 58.

⁵⁸ *Ιωάν.* 14:16.

⁵⁹ Πάσχος, *Άγιοι οι φίλοι του Θεού*, σ. 9.

⁶⁰ Καρακόλης, *Η θεολογική σημασία των θαυμάτων στο Κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο*, σ. 445.

όπως Εκείνος: «ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κάκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει».⁶¹

Τα ἔργα και τα θαύματα, τα οποία πραγματοποιούνται τόσο από τους Αποστόλους Του, όσο και από τους μάρτυρες ή από τους σύγχρονους Αγίους Του, γίνονται και θα γίνονται με την επίκληση του ονόματός Του. Δεν είναι προσωπικές δυνάμεις και δυνατότητες οι θαυματουργίες, ούτε γίνονται για την προσωπική ευημερία κάποιου, αντιθέτως λαμβάνουν κοινωνική διάσταση. «Το θαύμα λοιπόν στον βιβλικό κόσμο είναι απαλλαγμένο από κάθε ατομοκρατικό και εγωιστικό χαρακτήρα».⁶² Το θαύμα γίνεται στο όνομά Του και γίνεται με εφόδιο και κριτήριο πνευματικότητας, κριτήριο δηλαδή αγάπης. Μάλιστα ο Άγιος Εφραίμ χαρακτηρίζει με μια λέξη τα θαύματα του Αντίχριστου «άστοργα», έχουν ως κίνητρό τους τον εντυπωσιασμό, τη δέσμευση των ανθρώπων στις δυνάμεις του Σατανά, την απώλεια και όχι την αγάπη.⁶³ Αυτός είναι και ο λόγος που ο Παύλος στον Ύμνο στην Αγάπη⁶⁴ τονίζει πως εάν δεν έχω αγάπη δεν έχουν αξία τα θαυμαστά έργα που μπορεί να πραγματοποιώ ακόμη «καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν».⁶⁵ Μάλιστα προφητεύεται από τον Ιησού⁶⁶ ότι η χειραγώγηση του λαού Του θα επιχειρηθεί και γι' αυτό πρέπει να προσέχουν να μην τους παρασύρουν τα φαινόμενα και τα θαύματα, αλλά να παραμένουν ακέραιοι στην πίστη και τη μετάνοια: «ἐγερθήσονται [γὰρ] ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς».⁶⁷

Μετά την επίσκεψή Του στη Συναγωγή της Ναζαρέτ, όπως αναφέρει ο Λουκάς,⁶⁸ ο Χριστός «αρχίζει να θαυματουργεί όχι για να εντυπωσιάσει, αλλά για να φανερώσει ποια θα είναι η κατάσταση στη μελλοντική Βασιλεία Του: δεν θα υπάρχει πόνος και αρρώστια, ούτε και οι φυσικοί νόμοι θα ισχύουν. Θα πρόκειται για μία κατάσταση

⁶¹ *Ιωάν.* 14:12.

⁶² *Ματσούκας, Δογματική και Συμβολική Θεολογία*, τ. Β', σ. 163.

⁶³ *Βασίλειος Ταμιωλάκης, Η διδασκαλία των Πατέρων για τον Αντίχριστο*, Διατριβή επί διδακτορία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη 2011, σ. 207.

⁶⁴ *Α' Κορινθ.* 13:1-13.

⁶⁵ *Α' Κορινθ.* 13:2.

⁶⁶ *Ματθ.* 24:1-51.

⁶⁷ *Ματθ.* 24: 24.

⁶⁸ *Λουκ.* 4: 16-21.

Χάριτος για την οποία άλλωστε προοριζόταν από την αρχή ο άνθρωπος». ⁶⁹ Είναι, δηλαδή, τα θαύματα μια πρόγευση των μελλόντων. Είναι σημεία, σημάδια φανέρωσης «της μέλλουσας Βασιλείας του Θεού η οποία εξαγγέλλεται» και γι' αυτό εξετάζοντας τα θαύματα «η προσοχή πρέπει να στραφεί εκεί που δείχνουν». ⁷⁰

Ε. Συμπερασματικές διαπιστώσεις

Όσο μελετάται το ζήτημα της πίστης σε συνάρτηση με τις συνθήκες κάθε εποχής, τόσο γεννάται ο προβληματισμός και το —ίσως εύλογο— ερώτημα: Τί θα συνέβαινε με όλα αυτά τα γεγονότα, τα δημοσιεύματα, τις πρακτικές, αν οι ιερείς, οι θεολόγοι και οι θεολογούντες, οι άνθρωποι που δραστηριοποιούνται ως ζωντανά μέλη στο εκκλησιαστικό πλήρωμα αναζητούσαμε τον Χριστό, όχι καθηκοντολογικά, αλλά πραγματικά, αν στόχος μας ήταν ο επανευαγγελισμός μας; Μήπως θα ανακαλύπταμε πόσο πολύ έχουμε απομακρυνθεί οι Χριστιανοί από την αλήθεια του Ευαγγελίου και την ουσία της πίστης μας, μη αντιλαμβανόμενοι την ενδοκοσμική παρουσία του Θεού ως Χριστού, αλλά έχοντας «μια, απαράδεκτα μυθιστορηματική, θα μπορούσα να πω και απολιθωμένη, αντίληψη —ίσως και πίστη— για το πρόσωπο Του. Μια σχεδόν μαγική και μυθική ιδέα γι' Αυτόν ο οποίος μόνο ιδέα δεν είναι, αντίθετα είναι η Αλήθεια του Θεού του Πατέρα μας και Πατέρα Του». ⁷¹ Ωστόσο, η άγνοιά μας, ο φόβος, η διαστροφή της πίστης μας σε μαγεία, η θαυματολαγνεία —ειδικά σε αυτούς τους δύσκολους καιρούς— εκτρέφουν στην πραγματικότητα τον φόβο, απομακρύνοντάς μας από την αλήθεια των Γραφών, δηλαδή την όντως Αλήθεια, τον Χριστό. Βρέθηκαν μάλιστα και κάποιοι δήθεν «θεματοφύλακες», «μαχητές» και «λέοντες», οι οποίοι ανέδειξαν απλά ζητήματα υγιεινής σε μέγιστα «εθνικά» ή θεολογικά θέματα, κραδαίνοντας τεράστιους σταυρούς, προπηλακίζοντας ανθρώπους, ασκώντας βία και ενισχύοντας ένα αντιεμβολιαστικό παραλήρημα σε μια Ελλάδα και έναν κόσμο που θρηνεί καθημερινά θανάτους. Πολλοί, δυστυχώς, έφτασαν να χάσουν —είτε οι ίδιοι είτε και άνθρωποι του περιβάλλοντός τους ή και πνευματικά παιδιά

⁶⁹ Βασίλειος Θερμός, «Το θαύμα: μια Ορθόδοξη θεολογική προσέγγιση», στο: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/simeioseis/%CE%98%CE%B1%CF%8D%CE%BC%CE%B1.pdf [πρόσβ.: 7 Νοεμβρ. 2021].

⁷⁰ Ο.π.

⁷¹ Ελένη Λιντζαροπούλου, «Ο Χριστός της ουτοπίας», στο: <http://www.periou.gr> [πρόσβ.: 1 Δεκ. 2021].

ιερωμένων— τη μάχη για την ζωή και την υγεία, λες και η ζωή μας είναι για σπατάλημα και όχι για θυσία.

Πολύ μελάνι δυστυχώς θα χυθεί ακόμη για το θέμα, ένθεν κακείθεν. Άλλοι θα κατηγορούν άλλους για αίρεση, άλλοι θα λοιδορούν και θα λοιδορηθούν, άλλοι θα ανάγουν εαυτούς σε μάρτυρες, ξεχνώντας οι περισσότεροι ότι για να ακούσουμε τον άλλον πρέπει και λίγο να σιωπήσουμε. Θα μου πείτε σιωπά η Εκκλησία; Όποιος ταυτίζει τον εαυτό του με την Εκκλησία, τι να πω..., ας μιλά. Ωστόσο...

Παρατηρώντας ένα γύρω, στα περίπου 2000 χρόνια της ιστορικής παρουσίας της Εκκλησίας Του στον κόσμο, είναι βέβαιο πως, αντί να Του θυσιαστούμε προσπαθήσαμε να Τον κατέχουμε, αντί να Τον οικειωθούμε, τον οικειοποιηθήκαμε, αντί να δώσουμε μαρτυρία Χριστού, προβάλαμε έναν εθνικό και εθνικοποιημένο Χριστό, σκιά και είδωλο της Αλήθειας του. Προβάλαμε έναν «εύκολο» Χριστό. Ταιριαστό με τις εθνικές εκκλησίες μας, με τις εθνικές προτεραιότητες μας, τα λάβαρα μας και τα λαμπρά πανηγύρια μας, τις παγανιστικές δοξασίες μας, την έκπτωσή μας.

Προβάλαμε στο πρόσωπό Του τις ανάγκες μας.⁷²

⁷² Ό.π.